

ზვიად ცხვედიანი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Zviad.tskhvediani@atsu.edu.ge

ტრამვა ბაჰა ტაჰირის პროზაში: „მე, მეფე მოვედი“

რეზიუმე

პოსტკოლონიურ არაბულ მხატვრულ ლიტერატურაში ტრამვის შესწავლა თანამედროვე არაბული კულტურის კვლევის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია. ნაშრომის მიზანია 60-იანელთა თაობის ეგვიპტურ მწერლობაში ასახული ტრამვის - იდენტობის ძიების ანალიზი. ემპირიულ მასალად წარმოდგენილია თანამედროვე ეგვიპტელი მწერლის ბაჰა ტაჰირის მოთხრობა „მე, მეფე მოვედი“.

პოსტსტრუქტურული, სოციოკულტურული და პოსტკოლონიური თეორიების ჭრილში კულტურული და ინდივიდუალური იდენტობის ძიება და მხატვრულ ტექსტში ტრამვის რეპრეზენტაცია ლიტერატურულ კრიტიკაში „ახალ ტალღად“ წოდებულ XX ს.-ის 60-იანი წლების ეგვიპტის ლიტერატურაში ერთ-ერთი წამყვანი საკითხია. ამ თვალსაზრისით აღსანიშნავია ბაჰა ტაჰირის შემოქმედება.

1985 წელს დაწერილ მოთხრობაში „მე, მეფე მოვედი“ გასული საუკუნის 20-30-იანი წლებში, ბრიტანული მმართველობის პერიოდში მიმდინარეობს და უცნობ უდაბნოში ვითარდება, სადაც გრენობლის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული, სახელგანთქმული ოფთალმოლოგი ფარიდი საკუთარი ნებით მიემგზავრება.

საკვანძო სიტყვები: ტრამვა, პოსტკოლონიური არაბული ლიტერატურა, ბაჰა ტაჰირი.

პოსტკოლონიურ არაბულ მწერლობაში¹, მხატვრულ ტექსტში ტრამვის (არაბ. الصدمة النفسية. Nermin Ahmed Haikal-ის მიხედვით الفجعية) გადმოცემის საკითხს არაერთი გამოკვლევა მიემდგვნა. ამ მხრივ აღსანიშნავია დასავლელი და არაბი ლიტერატორების გამოკვლევები².

იდენტობის დეზინტეგრაციისა და პოლიტიკური სისტემების დეკუმანიზაციის საკითხი მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს თანამედროვე არაბულ ლიტერატურაში და თხრობის ქსოვილის ნაწილი ხდება. XX ს.-ის II ნახევრიდან ტრამვა წამყვანი თემა პოეტების მაჰმუდ დარვიშისა (პალესტინა) და საადი იუსუფის (ერაყი), მწერლების სუნ ალ-ლაჰ იბრაჰიმის (ეგვიპტე), ლასან ქანაფანისა (პალესტინა) და ელიას ხურის (ლიბანი) შემოქმედებაში (Milich 2015, <https://en.qantara.de/print/22226>). ამ თვალსაზრისით საინტერესოა გამოჩენილი ეგვიპტელი მწერლის ბაჰა ტაჰირის შემოქმედებაც. მის მოთხრობებსა და რომანებში აღმოსავლეთისა

¹ პოსტკოლონიური თეორიის დისკურსისა და არაბულ ლიტერატურასთან მისი მიმართების შესახებ იხ. Wail S. Hassan. 2002. "Postcolonial Theory and Modern Arabic Literature: Horizons of Application". *Journal of Arabic Literature*. Vol. 33, No. 1: 45-64; Al-Musawi, Muhsin. 2018. "Postcolonial Theory in the Arab World: Belated Engagements and Limits". *International Journal of Postcolonial Studies*. V. 20. Issue: *Postcolonial Studies and Arabic Literature*: 174-191; Pannewick, Friederike, and Georges Khalil. 2015. *Commitment and Beyond: Reflections on/of the Political in Arabic Literature Since the 1940s*. Wiesbaden: Reichert.

² არაბულ ენაზე შესრულებულ ნაშრომთა შორის აღსანიშნავია: 'Abd al-'Aziz, Basmah. 2014. *Dhakhirat al-qahr: dirasah hawla manzumat al-ta'ahhib*. al-Qahirah: al-Tanwir; Houry, Elias. 1990. *Al-Dakhirah al-mafqudah: dirasat naqdiyyat*. Bayrut: Dar al-Adab; Tarabishi, Jurj. 1993. *Madhbahat al-turath fi al-thaqafah al-Arabiyyah al-mu'asirah*. London, United Kingdom: Dar al-Saqi.

და დასავლეთის შეხვედრის, დიქტომიის ჭრილში ტრამეული მოვლენები კულტურულ, სოციალურ და პოლიტიკურ ცვლევებთანაა დაკავშირებული.

რომანისთვის „დეიდა საფია და მონასტერი“ დაწერილ შესავალ სიტყვაში ბაჰა ტაჰირი აღნიშნავს:

„მაგრამ დიდი ცვლილებების ხანა დასრულდა და რევოლუცია უაღრესად მძიმე რეჟიმად გადაიქცა. მაშინ, როცა ერთი მეორეს მიყოლებით ეროვნულ გამარჯვებებს მოვიპოვებდით, ადამიანის უფლებებისა და ინდივიდის თავისუფლებების ფრონტზე მარცხს მარცხზე განვიცდიდით. მწერლები და მოქალაქეები, როგორც აღვნიშნე, სხვადასხვაგვარ დაბნეულობასა და გათიშულობას მოეცვა. აზდ ან-ნასერის რეჟიმის საერთო ეროვნულ პოლიტიკას მხარს უჭერდნენ, მაგრამ ამ რეჟიმის ყოვლისმომცველ ბუნებას ეწინააღმდეგებოდნენ და იტანჯებოდნენ კიდევ.“

ამ საერთო დაბნეულობის ფონზე რეალიზმის ოპტიმისტური ლიტერატურისთვის, რომელიც გამარჯვებებისა და აქტიური ადამიანის შესახებ მოგვითხრობდა, ადგილი აღარ რჩებოდა. რეალიზმის მრავალ გამოჩენილ მწერალს, კრიტიკოსსა და თეორეტიკოსს ციხეში უკრეს თავი სამოციანების შუა ხანებამდე.

ახალი ლიტერატურა, კულტურული დაწესებულებების განაპირას რომ იქმნებოდა, რეალურად გამოხატავდა მიმდინარე ცვლილებებს; რეალიზმის პროზის აწყობილი სისტემა ჩამოიშალა. ნაწარმოებს აღარც დასაწყისი, აღარც შუა ნაწილი და აღარც დასასრული ჰქონდა განსაზღვრული. აღარც ის ცხადი გარემო დარჩა, გმირს რომ ბრძოლისაკენ უბიძგებს და თავისი ზემოქმედებით უკეთესობისკენ ცვლის. რეალიზმის წარმომადგენლებისგან განსხვავებით, მწერალმა სისუსტე, გარემოზე ბატონობის შეუძლებლობა იგრძნო. ერთ თხზულებაში, ან თუნდაც, ტექსტის ცალკეულ მონაკვეთებში ერთმანეთში აირია დროები და სივრცეები, რომლებშიც, გამარჯვებული რევოლუციის დადებითი გმირის საპირისპიროდ, გულწრფელად რომ ვთქვათ, დამარცხებული, წელში გატეხილი გმირი გამოჩნდა. სამოციან წლებში ახალი რეალობა შინაგანი მარცხის მძაფრი შეგრძნებით ხასიათდებოდა, რაც თავისუფალ თვითგამოხატვასა და ნამდვილ მოქმედებას ხელს უშლიდა. ერთმანეთთან დაუკავშირებელი დეტალების ზუსტი აღწერა ზედმიწევნით გამოხატავდა არათანმიმდევრულ, დანაწევრებულ შინაგან სამყაროს, მკაცრად შეუვალი და ზუსტი გარეგანი სამყაროს პირისპირ. ასეთი მახასიათებლებით გამოირჩეოდა ლიტერატურა, რომელიც ინსტიტუციის გარეთ სპონტანურად, წინასწარი შეთანხმების გარეშე იქმნებოდა.“ (ტაჰირი 2017, 28-29).

60-იანელთა თაობის მწერალთა გამოჩენამ მძაფრი პოლემიკა გამოიწვია ეგვიპტურ ლიტერატურულ კრიტიკაში. კამათობდნენ ახალგაზრდების „ამბოხების“ მიზეზებზე, იმაზე, თუ რამდენად სერიოზული იყო მათი პრეტენზია, რადიკალურად „განეახლებინათ“ ლიტერატურა; ცდილობდნენ, დაედგინათ მათი ლიტერატურული გენეალოგია და გაერკვიათ, მათი ექსპერიმენტები მნიშვნელოვანი გარდაქმნა-გარდატეხის მომასწავებელი მოვლენა იყო ეგვიპტურ პროზაში, თუ მხოლოდ ქარიშხალი ჭიქაში, დასავლური ლიტერატურული მოდის უბრალო მიბადვა. ე.წ. „სამოციანელთა თაობის“ ზოგიერთი წარმომადგენელი ამტკიცებდა, რომ ეს „უძამო თაობა“. ეგვიპტურ ლიტერატურაში „გაჯავრებული ახალგაზრდების“ გამოჩენის არალიტერატურულ მიზეზთა შორის შეიძლება დავასახელოთ ინტელიგენციის უკმაყოფილება 1952 წლის რევოლუციის შედეგებით, უპერსპექტივობის განცდა, მემარცხენე ძალების დევნა-შევიწროება. 1967 წელს ისრაელთან ომში განცდილმა მარცხმა კიდევ უფრო გააღრმავა პირქუში განწყობილებანი შემოქმედებით ახალგაზრდებში“ (ცხვედიანი 2017, 129).

არაბულ ლიტერატურულ კრიტიკაში აღიარებულია და ცნობილი ბაჰა ტაჰირის მოთხრობა „მე, მეფე მოვედი“ (أنا الملك جئت). ნაწარმოებში ძირითადი სამოქმედო სივრცე უდაბ-

ნოა. მთავარი გმირი ცენტრის წარმომადგენელია: ექიმი ფარიდი წარმატებული კლინიკის პატრონი კაიროში.

ზემოხსენებულ შესავალ სიტყვაში მოთხრობასთან „მე, მეფე მოვედი“ დაკავშირებით ავტორი აღნიშნავს: „...ძალიან გამიკვირდა მოთხრობის „გუშინ ოცნებად მექეცი“ დიდი წარმატება, რომლის შესახებაც ოცზე მეტი სტატია და, მოთხრობის ზომას დაახლოებით ოცჯერ რომ აღემატება, იმხელა გამოკვლევა დაიწერა. ამ დროს, მოთხრობას „მე - მეფე მოვედი“, ჩემს თხზულებებს შორის საუკეთესო რომ მგონია, წილად ამ წარმატების მეოთხედიც კი არ ხვდომია...“ (ტაპირი 2017, 32-33). ნაწარმოები 1985 წელს ჟენევაში დაიწერა და ამავე სახელწოდებით გამოცემულ კრებულში შევიდა. მისტიკური სიმბოლიზმით დატვირთულ მოთხრობაში თხრობის ხაზი აღმოსავლეთისა და დასავლეთის სპირიტუალური გამოცდილების დიქტომიაზე გადის³. აქაც და რომანში „დაისის ოაზისი“ ავტორი ძველი და მითოლოგიური ელემენტების გაერთიანების ფონზე გვიხატავს ბრიტანეთის ოკუპაციის ქვეშ მყოფი ეგვიპტის სურათს, ეხება იდენტობისა და ინდივიდუალური ეგზისტენციალური კრიზისის პრობლემას, ტრადიციისა და ცრურწმენების, კორუფციისა და ძალაუფლებისათვის ბრძოლის, ეგვიპტის კულტურული მრავალფეროვნების საკითხებს.

მოთხრობის გმირი გრენობლის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული წარმატებული ექიმი, ოფთალმოლოგი ფარიდი, რომელმაც საფრანგეთში სწავლის დროს ლიტერატურის ფაკულტეტის სტუდენტი მარტინი შეიყვარა და მასზე დაქორწინებაც გადაწყვიტა, უდაბნოში მიემგზავრება ძველევგვიპტური უცნობი ტაძრის აღმოსაჩენად. ფარიდის მამა, კეთილგონიერი შეიხი, პენსიაზე გასული ყადი აბდალა, რომლისთვისაც გაუგებარია ფარიდის დაქონება და ლტოლვა უდაბნოსკენ, საბოლოოდ დათანხმდება და პირად მსახურს რადის აყოლებს „გზააბნეულ“ შვილს. 1932 წლის ამ ამბით იწყება მოთხრობა.

მოთხრობაში ფარიდის ცხოვრების ეტაპები არა ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით, არამედ მისი განცდების, ტრამის მიზეზების განვითარების მიხედვითაა წარმოდგენილი, რომელიც მთავარი გმირის მოგონებების, ჰალუცინაციებისა და მოგზაურობის აღწერის ფონზეა წარმოდგენილი. მარტინის გარდაცვალება ცვლის ფარიდის ცხოვრებას. მოგონებები ექიმს უბიძგებს წარმატებული კარიერის მიტოვებას და ძიებისკენ ცენტრიდან უდაბნოში. მარტინის ბოლო წერილისა და მისი გრდაცვალებით გამოწვეული მწუხარებით გარემოცული ფარიდი წერს გამოკვლევებს: 1. „პირველადი დაკვირვებანი მხედველობის სისუსტესა და მზის მკვეთრ გამოსხივებაზე: ეგვიპტის საიდის შემთხვევები“; 2. „სოფელ თუნიაში ეგვიპტელი გლეხების საცრემლე ჯირკვლის სეკრეციის შეწყვეტა“; 3. „ოპტიკური მეხსიერება და მემკვიდრეობითი ცოდნა.“ ეს უკანასკნელი გამოკვლევა, რომლის დაბეჭდვაზეც ინგლისის სამეფო საზოგადოებამ უარი განაცხადა, ფარიდის უდაბნოში გაჭრისა და ტაძრის ძიების ფარულ მინიშნებას წარმოადგენს. უდაბნოში მგზავრობისას ავტორი გმირის თვალთა ალქმულ ბუნების სურათებისა და მის წარმოსახვების, მოგონებების დეტალებს ოსტატურად აღწერს. ტექსტის ენა შთამბეჭდავია, წინადადებები მოკლე და სადა. მგზავრობისათვის მზადების დეტალები კი ინგლისური ოკუპაციისა და ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ფარული მინიშნების ფონზე მიმდინარეობს:

„როცა ფარიდი ნებართვის მისაღებად მესააზღვრეების მეთაურთან ჯენგიზ ფაშასთან მივიდა, ინგლისელმა ოფიცერმა, რომელსაც თავზე ფესი ეხურა და ჭადარაულვასზე ზევით იპრეხდა, არაბეთის უდაბნოში ქვეწარმავლებსა და ვაქცინების შესახებ ესაუბრა. ფარიდს უთხრა: ყველაზე საშიში, რა თქმა უნდა, რქებიანი გველგესლაა, რომელსაც ეგვიპტელები ტარიშას ეძახიან (არაბულად ჩაილაპარაკა) და დასძინა, თუ ვაქცინას ორმოცი წუთი დააგვიანებ, დაგესლილს დაემშვიდობე, ხუთი

³ ახალ არაბულ ლიტერატურაში დიქტომიას - აღმოსავლური და დასავლური კულტურების შეხვედრის საკითხებს ეძღვნება: 1) გარდავაძე, დარეჯან. 2007. „აღმოსავლეთისა და დასავლეთის შეხვედრა ახალ არაბულ მწერლობაში“. *ლიტერატურულ-თეორიული ჟურნალი სჯანი*, № 8: 108; 2) სურმავა, ნინო. 2018. „დასავლეთი და აღმოსავლეთი XX საუკუნის არაბულ ლიტერატურაში (10-იანი-60-იანი წლები)“. ფილოლოგიის დოქტორის (Ph.D.) აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაცია, თბილისი.

წუთიც არ უნდა, ყველაფერი დამთავრდებაო. ჯენგიზმა საჩვენებელი თითი ასწია და განარგძო: თუ ქვიშაში ჩარღმავებული ამ ჩემი თითისტოლა ხვრელი ნახე, კარგი საქმე ქენი და ახლოს არ გაეკარო! მერე გულიანად გადაიხარხარა და ხელში ნე-ბართვას რომ აწვდიდა, სხვათაშორის მაინც იკითხა გამგზავრების მიზეზი. ფარიდმა რომ ოაზისის შესახებ უამბო, თავი გადააქნია და თქვა: ფახრი ფაშამ კი მითხრა და ძალიანაც გავოცდი. ჩვენს კაცებს ამ ოაზისის შესახებ არაფერი სმენიათ. ეგ კი არა და, ლორდი ჰოუარდი, დიდებული აღმომჩენელი, ორი წლის წინ იქ იყო, როგორც მოგეხსენება. ვერ ვიტყვი, რომ ყველა კუთხე-კუნჭული შემოიარა, მაგრამ იმის თქმა კი შემიძლია, რომ ლორდი კარგად იცნობს იმ მხარეს და არსად მცირედი მითითებაც კი არ მოუცია ამ ოაზისის შესაძლო არსებობის შესახებ. საქმე თუ ისე წავიდა, რომ სახელგანთქმულმა ოკულისტმა იმ მხარეში, სადაც ფეხი ადამიანს ჯერ არ დაუდგამს, უჩინარი ოაზისი აღმოაჩინა, მაშინ კი ვიტყვი, მეცნიერების გზა სასწაულებზე გადის.

ფარიდმა დუმილი არჩია. ჯენგიზმა ნაძალადევად გაიღიმა და ფარიდს მიმართა: შენც იმას გეტყვი, რაც ფახრი ფაშას გულწრფელად ვუთხარი. რომ არ ვიცოდე, იმ მხარეში ძეხორციელი არავინაა, ვიფიქრებდი, რომ სარაი დასავლეთით ტომებთან ან თუნდაც ლიბიაში იტალიელებთან კავშირის გაბმას ცდილოს. რატომაც არა? ფარიდმა აუღელვებლად მიუგო: მშვიდად იყავით, ჩემო ბატონო! მე სარაისთან არაფერი მაკავშირებს და არც იტალიელი ვარ. მე იმას ვცდილობ, როგორც გითხარით, რომ მეცნიერების სასწაულები გამოვიკვლიო. ვინძლო და ოაზისი კი არა, სხვა რამ აღმოვაჩინო, ისეთი რამ, რაც ოფთალმოლოგიას უკავშირდება. განა ეს იმაზე უცანარი იქნება, კაცი ინდოეთის აღმოსაჩენად რომ გაემურა და ამერიკაში ამოყო თავი?!“ (Taher 1985, 15-16).

ფარიდი ირჩევს უდაბნოში, განმარტოების, უსასრულო სივრცის, ინიცაციისა და შთაგონების, იდუმალი სიკვდილის საძიებლად წასვლას (‘Abd al-Ḥamid 1993, 195). მთელი მგზავრობა თან სდევს მარტინის სახე:

„უდაბნოში ფარიდს თან დევდა მარტინის სახე. შორეული მირაჟების სიკაშკაშეში, ბორცვების თავზე, ვარსკვლავთ ციმციმში. დაისის ჟამს უდაბნოში ბევრს ლოცულობდა, ღამით ცრემლად იღვრებოდა ექიმი მარტო.“ (Taher 1985, 20).

„მთვარიანი საღამო იყო და ქორწილი რომ დამთავრდა, მარტო გაუყვა გზას. თიხის სახლებს, ფინიკის ბაღებს, წყლის გუბეებით გარშემორტყმულ ჭებს, ცის კამარაზე მოციმციმე ვარსკვლავებს რომ ირეკლავენ, დაუყვა უკან. იარა ბევრი და მიადგა მთვარის შუქში გარინდებულ ტრიალ უდაბნოს. ამ ოაზისში კვლავ ეწვია დავიწყებას მიცემული მარტინის სახე. დაინახა, შეპარდის დარბაზში ცეკვავენ ტანგოს.“ (Taher 1985, 22).

მარტინისადმი ფარიდის დამოკიდებულებაში გამორიცხულია ჰიბრიდულობის ამბივალენტურობა, რაც კარგად ჩანს რომანის „დაისის ოაზისის“ მთავარი გმირის მაჰმუდისა და მისი ცოლის, კატრინის ურთიერთობების აღწერაში⁴. პოსტკოლონიალურ თეორიაში ამბივალენტურობა ერთგვარ სულიერ დამაბულობას ნიშნავს, რომელშიც ობიექტის მიზიდვა და მოგერიება იგულისხმება (Wisker 2007, 10; Kattaya 2017, 58). კატრინისგან განსხვავებით მარტინი როგორც არაამქვეყნიური, სრულიად დაუცველი ახალგაზრდა ქალი, უსუსური მდგომარეობისა და გარდუვალი ხდომილების გამოხატულებაა. მაჰმუდისაგან განსხვავებით, უცნობ უდაბნოში წასვლა ფარიდის არჩევანია. ფარიდისა და მარტინის ურთიერთობისა და

⁴ ბაჰა ტაჰირის რომანი „დაისის ოაზისი“ ტრამვის თეორიის ჭრილში განხილულია Nermin Ahmed Haikal-ის სტატიაში: Nermin Ahmed Haikal, 2018. “Fight-or-Flight Response: A Study of Bahaa Taher’s Sunset Oasis with Reference to Trauma Theory”. 22-1. الصفحة 10. العدد 19. المجلد 19. مجلة البحث العلمي في الآداب. https://jssa.journals.ekb.eg/article_30764_fd8faa3dae981f059c5c59c3069c9713.pdf.

მის წარმოსახვაში ფრანგი ახალგაზრდა ქალის გაცოცხლების ფონზე მოთხრობაში დასავლეთი-აღმოსავლეთის დიქოტომია კულტურულ ინტეგრაციად, ერთმანეთისადმი ლტოლვად წარმოჩინდება. მიუხედავად ამისა, ავტორისთვის ცხადია განსხვავებული ისტორიული კონტექსტის ორი სუბსტანციის ჰარმონიის შეუძლებლობა. რომანებში „დაისის ოაზისი“ და „სიყვარული დევნილობაში“ კატრინი და ბრიჯიტი, საზოგადოების მიერ დაწესებულ ნორმებს არღვევენ. ბრიჯიტი ეჭვქვეშ აყენებს, ევროპულ მენტანტილიტეტში კოლონიალიზმის პოლიტიკის დიდი ხნის დამღვევის მიუხედავად, მაინც არსებულ კოლონიალურ და რასისტულ პოზიციებს. აფრიკელ კოლეგასთან, ალბერტთან მისი ქორწინება საკუთარი საზოგადოებიდან გარიყვის მიზეზი ხდება. ემიგრანტი ალბერტი ვერ უძლებს „ქვემდგომის“ სტატუსით გამოწვეულ ტანჯვებს და ბრიჯიტის მიტოვებით უსაფრთხო და სტაბილური ცხოვრების ცდუნებას ეძლევა (Abdul Wahhab 2021, 66).

ფარიდის მიერ ტაძრის ნანგრევების უდაბნოში აღმოჩენის შემდეგ იწყება კვანძის გახსნა. ერთი შეხედვით მარტივი და სწრაფი თხრობისა და ჭკრეტის პროცესში სიმბოლოები იკვეთება. ნაწარმოების ბოლოს ფარიდი მისტიკოსივით იტანჯება, შემეცნების ეტაპებს გაივლის; ფიზიკურ ტანჯვებსა და სულიერ ცდუნებებს გადალახავს; კითხულებს ტაძრის კედელზე ამოტვიფრულ წარწერას:

„პირველი ხაზი: მე, მეფე მოვედი და როცა ქალი წავიდა... და ოდეს ჩემს ირგვლივ შემოკრებილები დაიფანტნენ... ოდეს ვიხილე საკუთარი თავი სრულიად მარტო, მაშინ ვპოვე სრულყოფილება. ოდეს ჩემი ღმერთი იყავი და მე მონა შენი... შენ ხარ სინათლე, მე - მისი გამოძახილი... საკუთარ თავს ვჭკრეტ და შენ გხედავ, შენ გჭკრეტ და ჩემს თავს ვხედავ. ყველასგან შორს ვარ. აქ მოველ, ერთნი ვიყოთ, მე და შენ. ახლა დრო აღარ დარჩა, მარადისობა დარჩა. გეაჯები და შემიცანი. შორს სხვის თვალთაგან ჩემს საიდუმლოს გეუბნები და შემიცანი. სულმოუთქმელად ველოდები შენს ნათელ დისკოს, რომელიც ზეციდან უმზერს ყველაფერს. ჩემს საიდუმლოს ვტვიფრავ კლდის ფერდზე: მწუხარე ვარ.“ (Taher 1985, 37).

შხამიანი გველისგან დაგესლილ ფარიდს კვლავ შთაგონება ეწვევა, მის წარმოსახვაში რეალობად ქცეული, უდაბნოში დანახული პირბადიანი კაცი კვლავ მასთანაა:

„თავი ასწია, დაინახა, პირახვეული სახიდან შავი თვალები უმზერდნენ, ანიშნებდნენ თიხის ჭურჭერლზე. მიმქრალმა ხმამ თქვა: დალიე! უკეთ გახდები. თავი გადასწია, დაინახა გვერდით მორთხმული მრეში ფეხები, დახეთქილი ტერფები, ნახეთქები ქვიშით ამოვსებული. თავი წამოსწია და პირბადიანს ჰკითხა: ვინ ხარ?!“ (Taher 1985, 39).

მთავარი გმირი კვლავ უბრუნდება დანაწევრებული „მეს“ ძიებას, რითაც ბაჰა ტაჰირი ცივილიზაციების გადაკვეთის/შეხვედრის ფონზე წარმოშობილი ცოდნისაკენ, საკუთარი მეს, იდენტობის ძიებისაკენ და სამყაროს შემეცნებისადმი სწრაფვას აღწერს.

ბაჰა ტაჰირი მოთხრობაში ოსტატურად ცვლის თხრობის ტექნიკას: ერთი მხრივ უნცობი მოთხრობელის, ავტორის ნარატივში შემოდის დიალოგები, განცდები, მოგონებები, ჰალუცინაციები, ბუნების სურათები, რასაც შინაგანი მონოლოგების ნაკადი ერევა და ნათლად გადმოსცემს პერსონაჟების, განსაკუთრებით მთავარი გმირის აზრებსა და ემოციებს. მოთხრობა დაყოფილია მოკლე, ხშირად ძალიან მოკლე და დანომრილ თავებად და გადმოცემულია ფარიდის ეგზისტენციური გამოცდილება და განცდები. თხრობის დანაწევრებული სტილით შექმნილი 28 მეტნაკლებად მოკლე მონაკვეთი ერთი მთლიანი ტექსტია.

ავტორი ტექსტის ქსოვილში ერთმანეთთან დაკავშირებულ წარმოსახვებს, ილუზიებს, მეხსიერებას, ცოდნასა და გამოცდილებას წარსულსა და თანამედროვეობას, შესაძლებელსა და შეუძლებელს შორის დისტანციის აღმოჩენის საშუალებად წარმოსახავს.

ნაწარმოებში დრო და სივრცე ცხადად არის გადმოცემული. უცნობი უდაბნოსა და სიმბოლური ტაძრის მიუხედავად, ორივე ელემენტი (დროც და სივრცეც) კონკრეტულია: მინიშნებები, იმპულსები, ბუნდოვანი ადგილები, თვით ორაზროვანი პირბადიანი კაცი

კონკრეტულ ფუნქციებს ასრულებენ ტექსტში. ნაწარმოების დასაწყისში წარმოსახული პერსონაჟები (შეიხი აბდ ალ-ლაჰი, ფახრი ფაჰა, ექიმი ჰიმმეთი) მნიშვნელოვანი ელემენტებია მახილისაკენ, შემეცნებისაკენ ლტოლვის პორცესში (Māmkiğ 2002, 239).

ბაჰა ტაჰირი, როგორც 60-იანელთა თაობის, ე.წ. „ახალი ტალღის“ მწერალთა ტიპური წარმომადგენელი, ტექსტებში ცხადად გადმოსცემს გაუცხოების, ეგზისტენციური შფოთვის, იზოლაციის, კარჩაკეტილობისა და დევნილობის თემებს. მის ნაწარმოებებში მნიშვნელოვანი პოსტულატია გმირის მიერ ტრამვებით გამოწვეული ტანჯვა ან მისი მიღება და გათავისება. პოსტკოლონიურ არაბულ სამყაროში კოლექტიური ტრამვა დაკავშირებულია სოციალურ ცვლილებებთან, კოლონიალიზმის გადმონაშთებთან. აქედან გამომდინარე, მოთხრობაში „მე, მეფე მოვედი“ მოქმედება გასული საუკუნის 20-30-იან წლებში აღმოსავლეთი-დასავლეთის დიქტომიის, პირადი ტრავმისა და იდენტობის ძიების ჭრილში მიმდინარეობს. მოთხრობის მთავარი გმირის სოციალური თვალსაზრისით გარკვეული წარმატების/ტრიუმფის მიუხედავად, მთელი ტექსტი ტრამვულია.

60-იანელთა თაობის ეგვიპტის ლიტერატურა განმსჭვალულია ტრამვული მოვლენების ასახვით. ბაჰა ტაჰირის მოთხრობაში „მე, მეფე მოვედი“, რომელიც მისტიკური სიმბოლიზმითაა დატვირთული, წარმოდგენილია ბრიტანეთის ოკუპაციის ქვეშ მყოფი ეგვიპტე და ამ ფონზე მთავარი გმირის, ფარიდის იდენტობისა და „მეს“ ძიების მიზნით უდაბნოში გაქცევა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ტაჰირი, ბაჰა. 2017. „და, დაველოდები“. წინასიტყვაობა რომანისათვის „დეიდა საფია და მონასტერი“. *დეიდა საფია და მონასტერი*. არაბულიდან თარგმნა ზვიად ცხვედიანმა, 7-34. ბათუმი: გამომცემლობა „წიგნები ბათუმში“.
- ცხვედიანი, ზვიად. 2017. „ბაჰა ტაჰირი და მისი რომანი „დეიდა საფია და მონასტერი“ (მთარგმნელისაგან). *დეიდა საფია და მონასტერი*. არაბულიდან თარგმნა ზვიად ცხვედიანმა, 125-135. ბათუმი: გამომცემლობა „წიგნები ბათუმში“.
- ‘Abd al-Ḥamīd, Šākīr. 1993. “Al-mawt wa l-ḥulm fī ‘ālam bahā’ ṭāhir”. *Fuṣūl: al-‘adad 2*. Al-Qāhira.
- Abdul Wahhab, Somaya. 2021. “The Subaltern Resurrected: A Study of Bahaa Taher’s ‘The Sunset Oasis’ (2007) and ‘Love in Exile’ (1995)”. *Proceedings of the Conference: Dialogue and Exchange: An Interdisciplinary Conference in the Humanities*, Vol. 1, Issue 2: 64-70. Badr University in Cairo Press.
- Haikal, Nermin Ahmed. 2018. “Fight-or-Flight Response: A Study of Bahaa Taher’s Sunset Oasis with Reference to Trauma Theory”. *Mağallat l-baḥṭi l-‘ilmiyy fī l-‘adab*, al-muğallad 19, al-‘adad 10: 1-22. https://jssa.journals.ekb.eg/article_30764_fd8faa3dae981f059c5c59c3069c9713.pdf.
- Kattaya, Mona. 2017. “Identity Quest: When East Meets West in Bahaa Taher’s Sunset Oasis. A Post-Colonial Reading.” *The IAFOR International Conference on Arts & Humanities – Dubai 2017. Conference Proceedings*: 57-66.
- Māmkiğ, Lānā Muḥammad Ḥeyr. 2002. “Bahā Ṭaher qaṣaṣiyyan wariwā’iyyan”. *Ar-risāla l-muqaddama lil-ḥuṣūl ‘alā darağati d-duktūra fī l-luğati l-‘arabiyya wa’ādābihā, kulliyatu d-dirāsāti l-‘ulyā, al-ğāmi‘atu l-‘urduniyya*.
- Milich, Stephan. 2015. “Trauma in Contemporary Arab Literature. Translating Oblivion”. *Fikrun wa Fann* 15. <https://en.qantara.de/print/22226>.
- Taher, Bahā. 1985. *‘anā l-malik ḡi’t*. ‘al-qāhira: dāru š-šurūq.
- Wisker, Gina. 2007. *Key Concepts in Postcolonial Literature*. New York: Palgrave.